

Autor fenomenálnej série Nadácia

ISAAC ASIMOV



OCEĽOVÉ
JASKYNE

DRUHÁ KNIHA SÉRIE ROBOT

Ljndeni

Oceľové jaskyne

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Isaac Asimov

Oceľové jaskyne – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.


ALBATROS MEDIA

OCEĽOVÉ JASKYNE

ISAAC ASIMOV

OCEĽOVÉ JASKYNE

DRUHÁ KNIHA SÉRIE ROBOT

Z angličtiny preložil Patrick Frank

Ljndeni

Isaac Asimov: The Caves Of Steel

Copyright © Isaac Asimov 1954

Translation © Patrick Frank, 2023

Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2023

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN tištěné verze 978-80-566-3203-1

ISBN e-knihy 978-80-566-3322-9 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-3323-6 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-566-3321-2 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

*Mojej žene Gertrude
a synovi Davidovi.*

OBSAH

1	ROZHOVOR S KOMISÁROM	11
2	CESTA EXPRESOM	24
3	INCIDENT V OBUVNÍCTVE	38
4	PREDSTAVENIE RODINE	48
5	ANALÝZA VRAŽDY	63
6	ŠEPOT V SPÁLNI	77
7	NÁVŠTEVA KOZMOPOLISU	86
8	DEBATA O ROBOTOVI	101
9	VYSVETLENIE OD VESMÍRANA	114
10	POPOLUDNIE DETEKTÍVA V CIVILE	129
11	ÚNIK PO PÁSOCH	144
12	SLOVÁ EXPERTA	159
13	OČAMI ROBOTA	175
14	MOC MENA	192
15	ZATKNUTIE SPRISAHANCA	206
16	OTÁZKA MOTÍVU	219
17	UZAVRETIE PROJEKTU	234
18	KONIEC VYŠETROVANIA	247

ROZHOVOR S KOMISÁROM

Eli Baley došiel až k stolu, kým si uvedomil, ako nedočkavo sa naňho pozerá R. Sammy.

Strohá podlhovastá tvár mu viditeľne stuhla. „Čo chceš?“

„Volá ťa šéf, Eli. Máš za ním ísť, len čo sa tu objavíš.“

„Dobre.“

R. Sammy tam len tupo stál.

Baley mu povedal: „Veď hovorím, že dobre! Choď preč!“

R. Sammy sa zvrtol a odišiel si plniť iné povinnosti. Baley podráždene uvažoval, prečo by ich nemohol plniť radšej nejaký človek.

Na chvíľu ho ešte zdržala kontrola vrecúška na tabak a rýchle prepočty. Keď obmedzí spotrebu na dve fajky denne, mal by mu vydržať do ďalšieho prídelu.

Až potom vyšiel spoza zábradlia (pred dvomi rokmi ho povýšili, takže dostal rohové pracovisko s vlastným zábradlím) a vykročil cez dlhú spoločnú miestnosť.

Keď šiel okolo Simpsona, kolega odtrhol zrak od ortuťovej čítačky. „Chce ťa vidieť šéf, Eli.“

„Viem. Už mi to vravel R. Sammy.“

V hĺbinách čítačky sa vinula husto kódovaná páska umožňujúca hľadať a analyzovať informácie v „pamäti“ uloženej do vibračných diagramov na lesklej ortuti.

„Keby som sa nebál, že si zlomím nohu, nakopal by som ho do zadku,“ pokračoval Simpson. „Len včera som videl Vincea Barretta.“

„Áno?“

„Snažil sa získať naspäť svoje miesto. Alebo akékoľvek iné v zbere. Ten mladý chudák je totálne zúfalý, ale čo som mu mal povedať? Jeho prácu robí R. Sammy, a tým to hasne. Vince sa teraz musí živiť ako distribútor na kvasinkovej farme. A pritom je to taký bystrý chlapec! Všetci ho mali radi.“

Baley pokrčil plecami a povedal strnulejšie, ako chcel či cítil: „Všetci s tým musíme nejako žiť.“

Šéf mal vlastnú kanceláriu s menom JULIUS ENDERBY na dymovom skle. Pekný font úhľadne vybrúsený do sklenej dosky. Pod menom stálo ešte POLICAJNÝ KOMISÁR MESTA NEW YORK.

Vošiel dnu a ohlásil sa: „Volali ste ma, pán komisár?“

Enderby zdvihol hlavu. Nosil okuliare, lebo na klasické šošovky mal príliš precitlivené oči. Až keď ste si na ne zvykli, tak vám došlo, že jeho tvár je mimoriadne fádna. Baley mal silný pocit, že tie okuliare si tak cení práve preto, lebo mu dodávajú nádych osobnosti, ktorý by mu inak chýbal. Mal podozrenie, že jeho očné bulvy v skutočnosti nie sú ani zďaleka také citlivé, ako sa tvári.

Komisár vyzeral dosť nervózne. Potiahol si manžety, vystrel sa na stoličke a až priveľmi srdečne spustil: „Sadni si, Eli. Sadni si.“

Baley sa strnulo posadil a čakal.

Enderby sa opýtal: „Ako sa má Jessie? A čo chlapec?“

„Dobre,“ odvetil Baley neúprimne. „V pohode. A vaša rodina?“

„Dobre,“ zopakoval po ňom Enderby. „V pohode.“

Tak tento začiatok sa veľmi nepodaril.

Baley si pomyslel: Na jeho tvári je niečo čudné.

Nahlas povedal: „Pán komisár, bol by som radšej, keby ste po mňa neposielali R. Sammyho.“

„Ale veď vieš, ako to vnímam, Eli. Keď ho tu však už raz máme, musíme ho na niečo využívať.“

„Je to nepríjemné, pán komisár. Povie mi, že mám ísť sem, a ostane tam stáť. Chápete, ako to myslím? Musím mu prikázať, aby odišiel niekam inam, inak tam bude len stáť ako tlk.“

„Aha. Tak to bola moja chyba, Eli. Prikázal som mu odovzdať ti odkaz a zabudol som dodať, aby sa potom vrátil k svojej práci.“

Baley si vzdychol, až mu okolo hlbokých hnedých očí vyskočila spleť vrások. „Tak či onak, chceli ste ma vidieť?“

„Áno, Eli,“ povedal komisár, „ale nebude to nič jednoduché.“

Vstal, obrátil sa k podriadenému chrbtom a prešiel k stene za stolom. Siahol tam na nenápadný kontakt a časť z nej odrazu spriehľadnela.

Baley pre nečakaný príval svetla zažmurkal.

Komisár sa usmial. „Dal som si ho nainštalovať vlni, Eli. Myslím, že som ti ho ešte neukazoval. Poď sa pozrieť! Za starých čias mali také skoro všetky miestnosti. Hovorilo sa im ‚okno‘, vieš?“

Samozrejme, že to vedel, čítal o tom v nejednom historickom románe.

„Počul som o nich,“ odvetil.

„Poď sem.“

Trocha žmúril oči pred sivastou žiarou zvonka, no poslúchol nadriadeného. Pripadalo mu takmer až neslušné, že takto odhaľuje súkromie pred vonkajším svetom. Komisár to s tým staromilstvom niekedy dosť preháňal.

Ako s tými okuliarmi, pomyslel si.

To je ono! To mi na ňom nesedelo!

„Prepáčte, pán komisár, ale nemáte náhodou nové okuliare?“

Enderby sa naňho trocha prekvapene pozrel, zložil si ich, sklonil k nim pohľad a potom ho obrátil naspäť na podriadeného. Bez nich bola jeho okrúhla tvár ešte okrúhlejšia a brada ešte trocha tučnejšia. Vyzeral aj mierne rozpačito, lebo nevedel poriadne zaostriť zrak.

„Áno,“ odvetil napokon.

Znova si nasadil okuliare na nos a s nefalšovaným hnevom prezradil: „Staré sa mi pred tromi dňami rozbili. Zbehlo sa viacero vecí naraz, nestíhal som si zohnať nové a až do dnešného rána som bol bez nich. Tie tri dni boli hotové peklo, Eli.“

„Pre okuliare?“

„Aj pre ne, aj pre iné. Dostaneme sa k tomu.“

Obrátil sa k oknu a Baley ho napodobnil. Trocha šokovane si uvedomil, že vonku prší. Na moment len fascinovane pozoroval, ako zhora padajú kvapky vody, zatiaľ čo komisár sa tváril pyšne, akoby ten úkaz zariadil on osobne.

„Toto je tretí raz za posledný mesiac, čo vidím dážď. Je to fantastický pohľad, čo povieš?“

Baley musel napriek všetkému priznať, že je to skutočne pôsobivé. Za svojich štyridsaťdva rokov zažil dážď len párkrát. Vlastne sa to isté dalo povedať aj o všetkých ostatných prírodných javoch.

Miesto toho však povedal: „Vždy mi to pripadá ako hrozné mrhanie vodou. Nemala by len tak padať na mesto. Mala by sa sústreďovať v rezervoároch.“

„Lebo si modernista, Eli,“ vyhlásil komisár. „To je tvoj hlavný problém. Za starých čias ľudia žili pod holým nebom. Teraz nemyslím len tých na farmách, ale aj v mestách. Dokonca aj v New Yorku. Keď pršalo, nevnímali to ako mrhanie vodou. Vychutnávali to. Žili v úzkom kontakte s prírodou. Bolo to zdravšie a lepšie. Problém moderného sveta je

v tom, že sa tak hrozne oddelil od prírody. Prečítaj si niekedy dačo o storočí uhlia.“

Baley o ňom už dávno čítal. Mnohokrát tiež počul, ako ľudia frflú na vynález jadrového reaktora. Aj on naň frflal, keď sa niečo nedarilo alebo keď bol unavený. Kedysi dávno, v storočí uhlia, ľudia frflali na vynález parného stroja. V jednej Shakespearovej hre postava frfle na vynález pušného prachu. O tisíc rokov neskôr bude zase niekto frflať na vynález pozitronického mozgu.

Dopekla aj s tým!

Zachmúrene povedal: „Pozri sa, Julius...“ (Nemal vo zvyku v pracovnom čase komisárovi tykať bez ohľadu na to, že on mu tykal stále.) „Pozri sa, Julius, hovoríš o všetkom, len nie o tom, kvôli čomu si ma sem zavolať. Znervózňuje ma to. O čo ide?“

Komisár odvetil: „Dostanem sa k tomu, Eli, ale musím to spraviť po svojom. Ide o... problémy.“

„Jasné. Na tejto planéte sú večne len samé problémy. Zase nejaké s erkami?“

„Svojím spôsobom, Eli. Stojím tu pri okne a uvažujem, koľko problémov ešte náš starý svet zvládne. Keď som si to okno dal nainštalovať, nepustil som si do kancelárie len z času na čas oblohu. Pustil som sem celé mesto. Pozerám sa naň a uvažujem, čo s ním bude o ďalších sto rokov.“

Baley mu sa bridila jeho sentimentalita, napriek tomu sa však pristihol, že aj on fascinovane hľadí cez okno. Ešte aj za pochmúrneho počasia bol pohľad na mesto skrátka úchvatný. Policajné riaditeľstvo sídlilo na vrchných poschodiach radnice a tá siahala fakt vysoko. Okolité mrakodrapy boli nižšie a z komisárovho okna im bolo vidieť na strechy. Vyzerali ako prsty, čo trčia nahor, akoby sa snažili uchopiť oblohu. Steny mali holé, bez ničoho, čo by narúšalo rovní

plochu. Každý z nich predstavoval vonkajší obal ľudského úľa.

„Možno mi je aj trocha ľúto, že prší,“ pokračoval Enderby. „V daždi nevidieť Kozmopolis.“

Baley sa pri týchto slovách pozrel na západ. Obzor sa strácal v šere. Vzdialenejšie výškové budovy New Yorku boli čoraz rozmazanejšie a postupne mizli v bielom opare.

„Aj bez toho viem, ako vyzerá,“ podotkol.

„Mne sa páči, ako vyzerá práve odtiaľto,“ namietol komisár. „Dá sa rozoznať v medzere medzi dvomi brunswickými sektormi. Tiahnu sa tam nižšie kupoly. To je rozdiel medzi nami a Vesmíranmi. My sa držíme pokope a ťaháme nahor. U nich má každá rodina vlastnú kupolu. Jedna rodina, jeden dom. A medzi domami voľný priestor. Rozprával si sa niekedy s nejakým Vesmíranom, Eli?“

„Párkrát. Asi pred mesiacom som s jedným hovoril rovnako tu, cez váš interkom,“ odvetil Baley trpezlivo.

„Áno. Už si spomínam. Ale aj tak sa na to pozerám trochu filozoficky. My a oni... Rôzny životný štýl.“

Baleymu začínalo trocha zvierat žalúdok. Čím opatrnejšie sa k tomu komisár stavia, tým horšie to nakoniec bude.

„Dobre,“ povedal, „ale čo je na tom také prekvapujúce? Osem miliárd ľudí sa na Zemi nedá ubytovať v samostatných kupolách. Vesmírania majú na svojich svetoch kopu miesta, a tak žijú inak ako my.“

Komisár sa vrátil ku kreslu a znova sa doň posadil. Uprene sa zahľad na Baleyho. Jeho oči vyzerali pod dioptrickými sklami menšie ako v skutočnosti. Povedal: „Nie všetci sú také tolerantní k odlišným kultúram. To platí na nás rovnako ako na Vesmírany.“

„Okej. A čo?“

„Nuž, pred tromi dňami jeden Vesmíran zomrel.“

Konečne prechádzali k veci. Baley nepatrne podvihol kútky pevne zovretých úst, na jeho dlhej smutnej tvári to však nemalo viditeľný efekt. Povedal: „No to je škoda. Dúfam, že na niečo nákazlivé. Vírus. Trebárs prechladnutie?“

Komisár sa tváril zaskočene. „O čom to hovoríš?“

Neobťažoval sa mu to vysvetľovať. Presnosť, s akou Vesmírania potlačili v svojej spoločnosti choroby, bola všeobecne známa. Opatrnosť, s akou sa stavali k pozemským šíriteľom nákazlivých chorôb, bola ešte známejšia. Na druhej strane však komisár jeho sarkazmus zjavne nepochopil.

Povedal mu: „To nič. Tak na čo zomrel?“ Obrátil sa naspäť k oknu.

Komisár odvetil: „Príčinou smrti bola diera v hrudi. Nieкто ho zabil anihilátorom.“

Baley zmeravel. Bez toho, aby sa obrátil, hlesol: „O čom to hovoríte?“

„O vražde,“ odpovedal Enderby ticho. „Si detektív v civile. Vieš, čo je vražda.“

Až teraz sa obrátil. „Ale Vesmíran?! Pred tromi dňami?“

„Áno.“

„Kto to spáchal? A ako?“

„Vesmírania tvrdia, že to bol pozemšťan.“

„Vylúčené!“

„Prečo? Ani ty nemáš rád Vesmíranov. Ani ja. Kto na Zemi by ich už mal rád? No a nieкто ich neznášal ešte o niečo viac. To je celé.“

„Jasné, ale...“

„V losangeleských fabrikách došlo k požiarom. V Berlíne rozbíjali erká. V Šanghaji sa rozpútali nepokoje.“

„Dobre...“

„Všetko to poukazuje na rastúcu nespokojnosť. Možno aj na nejakú organizáciu, ktorá by za tým mohla stáť.“

Baley vyhlásil: „Ja to stále nechápem. Snažíte sa ma skúšať alebo čo?“

„Prosím?“ Komisára to viditeľne zaskočilo.

Uprene sa naňho zahľadel. „Pred tromi dňami zavraždili Vesmírana a jeho krajanovia si myslia, že to spáchal nejaký pozemšťan. Až doteraz,“ veľavravne klopol prstom po stole, „sa nič z toho nedostalo na verejnosť. Je to tak? Ak áno, potom mi to pripadá fakt neuveriteľné, pán komisár. Jozafát, veď také dačo by dokázalo vymazať New York z povrchu Zeme – keby sa to naozaj stalo.“

Komisár pokrútil hlavou. „Také jednoduché to nie je. Pozri sa, Eli, tri dni lietam ako handra. Bol som na porade so starostom. Bol som v Kozmopolise. Bol som aj dolu vo Washingtone prebrať to s Pozemským vyšetrovacím úradom.“

„Fakt? A čo na to ich agenti?“

„Vraj je to náš problém. Stalo sa to vnútri mesta. Kozmopolis spadá pod jurisdikciu New Yorku.“

„Ale má extrateritoriálne výsady.“

„Viem. Aj k tomu sa dostaneme.“ Komisár uhol pred jeho tvrdým pohľadom. Na moment to vyzeralo, akoby sa ich úlohy prehodili a niekto komisára kruto degradoval na Baleyho podriadeného. Aj Baley sa správal, akoby o tej zmene vedel a akceptoval ju.

„Mohli by si to vyšetriť sami Vesmírania,“ nadhodil.

„Počkaj moment, Eli,“ prosil ho komisár. „Neuháňaj ma. Chcem ti vysvetliť svoju situáciu. Bol som tam, keď sa na to prišlo. Mal som s ním stretnutie – myslím s Rojom Nemenuhom Sartonom.“

„To je obeť?“

„Presne tak.“ Komisár si vzdychol. „Ešte päť minút a bol by som to ja, kto našiel telo. To by bol ale šok! Aj tak to bolo

brutálne. Prišli za mnou a oznámili mi to. Rozbehla sa tým trojdňová nočná mora, Eli. Takáto vražda a k tomu ešte všetko rozmazané, lebo nemám čas zohnať si nové okuliare. Aspoň to posledné sa mi už však nikdy nestane. Objednal som si hneď troje.“

Baley sa pokúsil predstaviť si, ako to prebiehalo. Priam videl vysokých štíhlych Vesmíranov, ako idú ku komisárovi s tragickou správou a ako mu ju predkladajú svojím klasickým spôsobom – bez emócií či akéhokoľvek prikrášľovania. Julius si zložil okuliare a začal ich čistiť. Pod vplyvom šokujúcej správy mu zrejme vypadli a potom sa už mohol len s roztrasenými mäkkými perami pozerať na ich rozbité sklá. Baley nepochyboval, že ho okuliare minimálne päť minút trápili viac ako zavraždený Vesmíran.

Komisár pokračoval: „Je to pekelná situácia. Ako vravíš, Vesmírania majú extrateritoriálne výsady. Môžu trvať na vlastnom vyšetrowaní a hlásiť vládam na svojich svetoch, čo sa im zachce. Vonkajšie svety môžu ich hlásenia využiť ako zámienku na ďalšie reparácie. Vieš si predstaviť, čo by to urobilo s našim obyvateľstvom?“

„Pre Biely dom by bola politická samovražda, keby súhlasil s výpalným.“

„A pre ostatných celkom iná samovražda, keby ho odmietol.“

„To mi nemusíte vysvetľovať,“ prikývol Baley. Bol ešte malý, keď z vesmíru prileteli lesklé krížniky a vysadili svojich vojakov vo Washingtone, v New Yorku a Moskve, aby vymohli, čo im údajne patrí.

„Tak vidíš. Či už zaplatíme, alebo nie, budú problémy. Jediný spôsob, ako sa z toho dostať, je odhaliť vraha a odovzdať ho Vesmíranom. Je to na nás.“

„Prečo to nenecháme PVÚ? Aj keď je to z čisto právneho hľadiska naša jurisdikcia, môže to mať dopad na medziplánetárne vzťahy...“

„PVÚ sa toho ani nedotkne. Je to nebezpečné a stalo sa to u nás.“ Na moment zdvihol hlavu a prosebne sa pozrel na podriadeného. „Nie je to dobré, Eli. Všetkým nám tu hrozí strata práce.“

Baley namietol: „Žeby nás nahradili úplne všetkých? Nezmysel! Nemajú ľudí vyškolených na túto prácu.“

„Erká,“ vzdychol komisár. „Majú erká.“

R. Sammy je len začiatok. Robí nám poskoka. Iní však môžu hliadkovať na expresných trasách. Dofrasa, človeče, Vesmíranov poznám lepšie ako ty a viem, čo robia. Majú erká, ktoré by vedeli robiť aj tvoju prácu. Aj tú moju. Mohli by nás deklasifikovať. No a uchádzať sa o prácu v našom veku...“

Baley zafučal: „Rozumiem.“

Komisár sa tváril zahanbene. „Prepáč, Eli.“

Baley prikývol. Snažil sa nemyslieť na otca. Komisár jeho príbeh, samozrejme, poznal.

Nakoniec sa opýtal: „Kedy vyrukovali s možným nahrádzaním?“

„Pozri sa, Eli, netvár sa tak naivne. Už sa to dávno deje. Prebieha to dobrých dvadsaťpäť rokov – odkedy prišli na Zem. To predsa vieš. Ak ten prípad pokašleme, znamená to veľký krok k tomu, aby sme prestali dúfať, že raz dostaneme penzijnú knižku. Na druhej strane, ak sa nám ho podarí vyriešiť, Eli, ak to zvládneme podľa ich predstáv, mohli by sme nadhlo oddialiť zlé časy. Najmä pre teba by to mohla byť skutočná výhra.“

„Pre mňa?“ čudoval sa Baley.

„Budeš vedúcim vyšetrovania, Eli.“

„Na to nemám šaržu, pán komisár. Som len C-päť, nič viac.“

„A chcel by si to dotiahnuť na C-šesť, nemám pravdu?“

Naozaj to chcel? Dobre vedel, aké výhody by mu priniesla klasifikácia C-6. Sedadlo v exprese aj počas dennej špičky, nielen od desiatej do štvrtej. Vyššie postavenie v zozname ľudí, ktorí si smú vyberať jedlá v sekčnej kuchyni. Možno dokonca šanca na lepší byt a prídellový lístok na solárium pre Jessie.

„Áno, chcem,“ povedal. „Samozrejme. Prečo by som to nemal chcieť? Ale čo ak ten prípad nerozlúsknem?“

„Prečo by si ho nerozlúskol, Eli?“ presviedčal ho Enderby. „Si dobrý detektív. Jeden z najlepších, akých máme.“

„Ale je tu pol tučta ďalších s vyššou šaržou. Prečo by som ich mal preskočiť?“

Nahlas to nepovedal, no celým svojím správaním jasne naznačil, že komisár nemá vo zvyku takto porušovať protokol, pokiaľ nejde o nejakú šialenú pohotovosť.

Enderby si prekrížil ruky cez hrud'. „Z dvoch dôvodov. Pre mňa nie si len detektív, Eli. Sme aj priatelia. Nezabúdam, že sme spolu chodili na vysokú. Niekedy to možno vyzerá, že som zabudol, ale to spôsobuje moje postavenie, chápeš? Som komisár a ty dobre vieš, čo to znamená. Stále som však tvoj priateľ a toto je úžasná šanca pre správneho človeka. Chcem, aby si ju dostal ty.“

„To je jeden dôvod,“ pripomenul mu Baley chladne.

„Druhým je to, že od teba ako od priateľa potrebujem aj jednu protislužbu.“

„Akú presne?“

„Chcem, aby si na toto vyšetrovanie pribral aj vesmíranského partnera. Bola to ich podmienka. Súhlasili, že vraždu nenahlásia a vyšetrovanie nechajú na nás. Za to chcú, aby počas celého prípadu na vyšetrovaní pracoval aj ich agent.“

„To znie, akoby nám neverili.“

„Isto chápeš, ako to vidia. Ak sa to neurobí správne, mnoho z nich bude mať problémy s vlastnou vládou. Použil by som na nich prezumpciu nevinu, Eli. Som ochotný veriť, že to myslia dobre.“

„Zo svojho pohľadu určite, pán komisár. Práve to je náš najväčší problém.“

Enderby na to nijako nezareagoval a rovno pokračoval: „Si ochotný pribrať do vyšetrovania aj partnera od Vesmíranov, Eli?“

„Žiadate ma o láskavosť?“

„Áno. Žiadam ťa, aby si prijal túto úlohu aj s podmienkami, ktoré si kladú Vesmírania.“

„Dobre, pán komisár. Prijmem vesmíranskeho partnera.“

„Vďaka, Eli. Bude musieť bývať u teba.“

„No tak moment!“

„Viem, viem. Lenže ty máš veľký byt, Eli. Tri izby a len jedno dieťa. Môžeš ho načas ubytovať. Nebude ti robiť problémy. Vôbec žiadne ti nenarobí. A je to nevyhnutné.“

„Jessie sa to nebude páčiť. To viem už teraz.“

„Povedz Jessie,“ vyhlásil komisár s takým prenikavým pohľadom, až sa zdalo, že očami prepáli dve diery do skiel na okuliaroch, „že ak to pre mňa urobíte, ja zase urobím všetko, aby som ťa posunul ešte o priečku vyššie. C-sedem, Eli! C-sedem!“

„Dobre, pán komisár. Beriem to.“

Baley sa napoly zdvihol zo stoličky, zachytil Enderbyho pohľad a zase si sadol.

„Ešte niečo?“

Komisár pomaly prikývol. „Ešte jedna vec.“

„Aká presne?“

„Meno tvojho partnera.“

„Čo už na tom záleží?“

„Vesmírania,“ začal Enderby opatrne, „majú veľmi špecifické zvyky a požiadavky. Partner, ktorého ti prideliť, nie je... Nie je...“

Baley vyvalil oči. „Tak moment!“

„Musíš to zobrať, Eli. Musíš! Nedá sa to nijako obísť.“

„U mňa v byte? Takýto... výtvor?“

„Prosím ťa o to ako priateľ!“

„Nie. NIE!“

„Eli, toto nemôžem zveriť nikomu inému. Fakt ti to mám vysvetľovať? Musíme spolupracovať s Vesmíranmi. Musíme uspieť, inak sa nám k Zemi znova dovalia výpalnícke lode. Nemôžeme to však dosiahnuť klasickými spôsobmi. Musíš prijať za partnera jedno ich erko. Ak sa mu podarí vyšetriť prípad a nahlásiť, že sme neschopní, je po nás. Zničí to celý policajný zbor, chápeš? Preto ťa čaká veľmi háklivá úloha: musíš s ním spolupracovať, ale tak, aby si prípad vyriešil ty, a nie on. Rozumieš?“

„Inak povedané, spolupracovať na sto percent a byť pripravený zabodnúť mu dýku do chrbta. Tľapkať ho po pleci s tým, že v druhej ruke skrývam nôž?“

„Máme azda aj nejakú inú možnosť? Z tohto niet inej cesty!“

Eli Baley sa tváril nerozhodne. „Neviem, čo na to povie Jessie.“

„Ak bude treba, porozprávam sa s ňou aj ja.“

„Nie, pán komisár.“ Zhlboka, roztrasene sa nadýchol. „Ako sa ten môj partner volá?“

„R. Daneel Olivaw.“

Baley smutne vyhlásil: „Teraz nie je čas na eufemizmy, pán komisár. Beriem ho do vyšetrovania, tak si povedzme jeho pravé meno: *Robot* Daneel Olivaw.“

CESTA EXPRESOM

Na expresnej trase bola zvyčajná zostava: dolné poschodia plné stojacich ľudí, horné s miestami pre tých s vyššou klasifikáciou. Neustále odtiaľ prúdili cestujúci po čoraz pomalších pásoch aj stacionárnych komunikáciách, ktoré viedli pod oblúkmi a nad inými cestami do nekonečnej zmesi mestských sekcií. Rovnaký prúd smeroval z opačnej strany a prechádzal po čoraz rýchlejších pásoch k expresu.

Bolo tam nespočetne veľa svetiel. Žiarivé steny a stropy s priam tekutou chladnou fosforescenciou, stabilné vyžarovanie „svetelných červov“ oznamujúcich K SEKCIÁM JERSEY, DRŽTE SA SMEROVIEK K TRAJEKTU EAST RIVER ČI HORNÉ POSCHODIA PRE VŠETKY SMERY DO JERSEY.

Najmä tam však panoval hluk ako neoddeliteľná súčasť života – zvuky miliónov ľudí, ktorí sa rozprávajú, smejú, kašľú, volajú, hmkajú si alebo len jednoducho dýchajú.

Nikde žiadne smerovky do Kozmopolisu, pomyslel si Baley.

Prechádzal z pásu na pás s ľahkosťou človeka, ktorý v tom má celoživotnú prax. Deti sa učia „hopkať po pásoch“ hneď potom, ako dokážu samy chodiť. Baley takmer nevnímal rýchlosť, ktorá sa zvyšovala s každým ďalším krokom. Vôbec si neuvedomoval, ako sa automaticky predkláňa proti tejto sile. O tridsať sekúnd už bol na najrýchlejšom páse, ktorý sa pohyboval necelých sto kilometrov za hodinu a dalo sa z neho nastúpiť na pohyblivú platformu so zábradlím a sklenými štítmí známou ako expres.

Nikde žiadne smerovky do Kozmopolisu, pomyslel si znova.

Nikto ich nepotrebuje. Ak v ňom máte čo robiť, tak viete, ako sa doň dostať. Ak sa doň dostať neviete, nemáte v ňom čo robiť. Keď ho pred nejakými dvadsiatimi piatimi rokmi založili, bola silná tendencia robiť z neho miestnu pamäti-hodnosť. Z mesta sa k nemu hrnuli celé hordy ľudí.

Vesmíranom sa to nepáčilo. Zdvorilo (ako vždy), no absolútne bez kompromisov či taktu vytvorili medzi sebou a mestom bariéru zo silového poľa. Vstup cez ňu bol možný až po absolvovaní pasovej a colnej kontroly. Ak ste u nich mali čo robiť, legitimovali ste sa, prešli ste osobnou prehliadkou a podrobili ste sa lekárskeму vyšetreniu a rutinnej dezinfekcii.

Ľudí to pobúrilo. Celkom prirodzene, ale zato viac, ako si to zaslúžilo. Dosť na to, aby sa vážne zasekol celý program modernizácie. Baley si takzvané „bariérové nepokoje“ dobre pamätal. Aj on bol súčasťou davu, čo sa vešal na zábradlie expresov, tlačil na sedadlá, na ktoré nemal dostatočnú klasifikáciu, nerozvážne pobehoval po pásach napriek riziku úrazu či smrti, celé dva dni blokoval okolie bariéry, vykrikoval heslá a z čirej frustrácie ničil verejný majetok.

Keby sa trocha posnažil, ešte aj dnes by vedel zaspievať niektoré z vtedajších popevkov. Napríklad *Človek sa zrodil z matky Zeme, počuješ?* Spievalo sa to na ľudovú nôtu s nezmyselným refrénom *Tramtária-dom-dom-dom*.

Človek sa zrodil z matky Zeme, počuješ?

Z matky Zeme tu žijeme, počuješ?

Vesmíran, ber sa z tváre Zeme,

nikde na nej ťa nechceme.

Počuješ nás, špinavec?

Malo to stovky veršov. Občas vtipné, väčšinou hlúpe a často obscénne. Každá sloha sa však bez ohľadu na obsah musela končiť otázkou: *Počuješ nás, špinavec?* Špina, špinavý, špinavec. Bola to márna snaha vmiesť Vesmíranom do tváre najhoršiu urážku: skutočnosť, že pokladajú pozemšťanov za nechutne prežraných chorobami.

Samozrejme, Vesmírania nikam neodišli. Nemuseli ani vyťahovať žiadne zo svojich strašných zbraní. Pozemské lode sa už dávno naučili, že je samovražda čo i len priblížiť sa k niektorému z plavidiel z vonkajších svetov. Pozemské lietadlá, ktoré sa odvážili nad územie Kozmopolisu, jednoducho zmizli. Len tu a tam sa z nich na zem zrútil konček obhoreného krídla.

No a žiaden dav nemôže byť taký šialený, aby zabudol na účinky príručných disruptorov, ktorými likvidovali pozemšťanov vo vojnách minulého storočia.

Preto len sedeli za svojou bariérou – ďalším z produktov ich vyspelej vedy – s vedomím, že ju nik z protestujúcich nedokáže narušiť. Trpezlivo vyčkali, kým mesto nepotlačilo dav pomocou uspávacích výparov a dávivého plynu. Väznice na nižších poschodiach nejaký čas praskali vo švíkoch od množstva poburovačov, rozvratníkov a ľudí, ktorých zadržali iba preto, lebo boli skrátka poruke. Po čase ich zase prepustili.

Vesmírania počkali primeraný čas a uvoľnili bezpečnostné opatrenia. Bariéra zmizla a mesto dostalo poverenie zabezpečiť dokonalú izoláciu Kozmopolisu. Čo bolo ešte dôležitejšie, lekárske vyšetrenie už neprebiehало tak nedôstojne.

Teraz by však veci mohli nabrať opačný spád, pomyslel si Baley. Ak si Vesmírania naozaj myslia, že nejaký pozemšťan prenikol na ich územie a zavraždil jedného z nich, mohli by znova aktivovať bariéru. To by bolo zlé.

Vytiahol sa na platformu expresu, predral sa cez stojacich k špirálovitej rampe na horné poschodie a tam sa posadil. Svoj klasifikačný štítok si zasunul za stuhu klobúka až po tom, čo minuli poslednú z hudsonských sekcií. C-5 nemá právo na sedenie východne od Hudsonu a západne od Long Islandu, a aj keď tam bola momentálne kopa voľných miest, jeden zo strážcov poriadku by ho automaticky vyhodil. Ľudia sa k privilegéiam klasifikačných tried stavali čoraz maličkernejšie a on sa ešte stále pokladal za „človeka z ľudu“.

Vzduch sa s typickým hlukom odrážal od sklenených štítov za každým sedadlom. Ťažko sa pritom rozprávalo, no ak ste si naň zvykli, nijako vám to nebránilo v premýšľaní.

Väčšina pozemšťanov sú tým či oným spôsobom staromilci. Nie je to vôbec ťažké, keď to znamená romanticky snívať o časoch, keď bola Zem jediným svetom, a nie iba jedným z päťdesiatich, a to ešte tým neprispôsobivým.

Až ho myklo, keď začul ženský vresk. Akejsi panej vypadla kabelka – na moment ju videl ako ružovú guču na matne sivom páse. Nejaký cestujúci, ktorý sa hnal od expresu, ju musel nechtiac odkopnúť na pomalší pás a teraz sa nezadržateľne vzdalovala od majiteľky.

Myklo mu kútikom úst. Ešte by ju mohla dobehnúť, keby mala dosť duchaprítomnosti a prebehla na pás, čo sa pohyboval ešte pomalšie, a nik iný by kabelku nikam neodkopol. Už sa nikdy nedozvie, ako to dopadlo. Miesto činu už bolo trištvrte kilometra za ním.

S najväčšou pravdepodobnosťou tú kabelku nedobehne. Podľa oficiálnych výpočtov sa každé tri minúty na pásoch niečo stratí. Oddelenie nálezov a strát malo ozrutné rozmery. Predstavovalo ďalšiu komplikáciu moderného života.

Pomyslel si: Kedysi to bolo jednoduchšie. Všetko bolo ľahšie. Práve preto sa z ľudí stávajú staromilci.